

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
25/3033

Vår referanse
25/05595-2

Dato
23.03.2026

Høringsuttalelse - forslag til ny lov om vern mot smittsomme sykdommer mv. (smittevernloven)

1. Innledning

Datatilsynet viser til brev av 8. oktober 2026, hvor vi har fått oversendt på høring forslag til ny smittevernlov.

Under følger vår høringsuttalelse. Datatilsynet har kun vurdert de delene av forslaget som kan ha tydelige personvernkonsekvenser.

Dersom dere ønsker våre innspill til andre deler av høringen enn de vi har kommentert, må dere gjerne kontakte oss.

2. Overordnede merknader

Den nye smittevernloven gir en tydeligere ramme for hvilke tiltak som kan iverksettes overfor personer som oppholder seg i Norge ved å legge opp til en mer nyansert og granulert inndeling basert på både smittegrad og sykdommens alvorlighet. Dette gjør at tiltakene kan spisses etter faktiske behov, noe som både gjør dem mer forutsigbare og forholdsmessige jf. forslaget kapittel 8, jf. ny § 1-5. Loven legger opp til at personer med liten eller ingen smitterisiko ikke skal bli utsatt for unødvendige inngrep, mens de som faktisk er smittet får strengere og mer direkte pålegg. Samtidig får eksponerte personer milde, forebyggende krav som er tilpasset deres situasjon. På denne måten oppnås bedre forholdsmessighetsvurderinger og et klarere hjemmelsgrunnlag for tiltak. Det er her viktig at dataansvarlige etablerer systemer som ivaretar rettighetene til alle involverte i tråd med den aktuelle smittegraden.

3. Datatilsynets kommentarer

3.1. Personvernkonsekvenser

For at en lovgivningsprosess skal ha demokratisk verdi, må Stortinget settes i stand til å vurdere konsekvensene av lovene det vedtar. En grunnleggende forutsetning for å kunne vurdere innvirkningen på personvernet er at inngrep anerkjennes og presenteres åpent og

grundig. Personvernkonsekvensene av lovforslag skal fremstilles i tråd med systematikken i personvernforordningen artikkel 35, jf. artikkel 35 nr. 10.

Datatilsynet mener at personvernkonsekvensene for personer som oppholder seg i Norge i det foreslåtte lovforslaget ikke i tilstrekkelig grad er belyst. Innholdet i punkt 2.3 alene eller sammenholdt med punkt 4.9 oppfyller ikke kravene i personvernforordningen artikkel 35. Det uttales at endringene som foreslås i ny smittevernlov kun innebærer «beskjedne personvernkonsekvenser sammenlignet med dagens lov». Personvern hensyn og eventuelle konsekvenser er i svært liten grad omtalt i notatet. Uten en klar forståelse av hvilke personvernrisikoer som allerede finnes i den gjeldende loven, blir det vanskelig å fastslå om det nye forslaget faktisk reduserer, opprettholder eller forverrer disse risikoene.

Det er derfor vanskelig å fastslå om ny smittevernlov ivaretar personvernet på en tilfredsstillende måte. Historisk sett kan grunnleggende menneskerettigheter, deriblant retten til privatliv og databeskyttelse, bli satt under press når et samfunn står overfor en krise og der tidspres er stort og situasjonen uoversiktlig. Datatilsynet etterlyser nærmere vurderinger knyttet til personvernet og om den foreslåtte lovteksten i tilstrekkelig grad tar ned personvernkonsekvensene som oppstår i ulike smittesituasjoner.

Med lovforslaget overlates personvernkonsekvensvurderingene til de dataansvarlige. Dermed øker sannsynligheten for at tiltakene blir overdrevent inngripende i akutte krisesituasjoner eller at nødvendige sikkerhetstiltak blir glemt.

3.2. Kapittel 10 Behandling av biologisk materiale og personopplysninger

3.2.1. Innledning

Departementet skriver i høringsnotatets punkt 23.2 at det ser behov for å samle bestemmelsene som gjelder behandling av biologisk materiale og personopplysninger i et felles kapittel. Begrunnelsen er at bestemmelsene ikke synes å ha en naturlig plassering i øvrige kapitler i loven. Departementet mener at ved å samle bestemmelsene, vil hensynet til personvernet fremheves.

Datatilsynet mener at personvernbestemmelsene med fordel kan flyttes til lovforslagets kapittel 2 om administrative organer og deres ansvar. Dette begrunnes nedenfor.

3.2.2. Til § 10-3 unntak fra taushetsplikt og utbruddsregistre

Departementet har ønsket å synliggjøre personvernet gjennom bestemmelser i et eget kapittel. Etter vår oppfatning innebærer foreslåtte plassering av personvernbestemmelsen i § 10-3 andre ledd at personvernet i realiteten blir mindre tilgjengelig og mindre fremtredende enn intensjonen tilsier.

Datatilsynet foreslår derfor at lovforslagets § 10-3 første og andre ledd splittes og blir to selvstendige paragrafer.

3.2.2.1. Til lovforslagets §10-3 andre ledd

Datatilsynet mener at lovforslagets §10-3 andre ledd hører naturlig hjemme i kapittel 2, som regulerer de ansvarlige organenes overordnede ansvar og plikter i smittevernarbeidet. Kapittel 2 omfatter kommuner, helsemyndigheter og andre institusjoner som behandler opplysninger i forbindelse med smittesporing, registrering og oppfølging. En plassering av forslaget § 10-3 annet ledd i kapittel 2 ville gitt en mer logisk og konsistent lovstruktur, samtidig som det tydeliggjør at kravene til etterlevelse av personvernreglene gjelder alle aktører og alle registre hvor personopplysninger behandles.

Første ledd er en bestemmelse som primært regulerer adgangen til å utlevere opplysninger til offentlige aktører i overvåkingsarbeid med mindre helseberedskapsregistre, såkalte utbruddsregistre. Her gis det utvidet adgang til å innhente opplysninger, og bestemmelsen hjemler inngrep i taushetsplikten. Innholdet i første ledd gjør at personvern hensynet i andre ledd fremstår som en underordnet presisering, snarere enn en selvstendig og grunnleggende rettssikkerhetsgaranti. Bestemmelsen blir dermed lett oversett, til tross for at den skal uttrykke et overordnet krav til behandling av personopplysninger.

En egen paragraf plassert i kapittel 2 vil gi personvernbestemmelsen den nødvendige synligheten og tydeliggjøre dens funksjon som et overordnet krav til all behandling av helseopplysninger i smittevernarbeidet. En slik plassering understreker at personvern er et grunnleggende prinsipp som gjelder for alle ansvarlige organer og på tvers av alle smitteverntiltak. Dette vil styrke lovens systematikk og sikre at personvern hensynene fremstår som en integrert del av de offentlige aktørenes plikter.

3.2.2.2. Til lovforslagets § 10-3 første ledd

Forarbeidene bør tydeliggjøre at adgangen til å kreve utlevering av opplysninger etter § 10-3 første ledd forutsetter en konkret og etterprøvable vurdering av nødvendighet. Praktiseringen av nødvendighetsvurderingen er imidlertid ikke tydeliggjort. Det bør fremgå at det organet som krever opplysningene må kunne dokumentere at utleveringen er nødvendig for å iverksette de aktuelle smitteverntiltakene eller for å sikre oversikt og kontroll i situasjonen. Vi etterlyser en tydelig beskrivelse av hvordan nødvendighetsvurderingen for utlevering av opplysninger til utbruddsregisteret skal dokumenteres, hva som anses som tilstrekkelig dokumentasjon og hvordan dette skal praktiseres i akutte situasjoner. Dokumentasjonen skal bygge på de grunnleggende personvernprinsippene i personvernforordningen og helseregisterloven § 6, herunder kravene til formålsbegrensning, dataminimering og forholdsmessighet.

En slik presisering i forarbeidene vil bidra til en enhetlig og rettssikker praktisering av unntaket fra taushetsplikt, samtidig som lovteksten i § 10-3 første ledd kan beholdes som en klar og operativ smittesporingshjemmel.

3.2.3. Til § 10-2 Deling av gensekvenser fra mikroorganismer

Vi er positive til at Folkehelseinstituttet og nasjonale referanselaboratorier får en tydelig hjemmel for å overføre genetiske sekvenser av virus og bakterier med alvorlig sykdomspotensialet for formål knyttet til overvåking, beredskap og forskning. Sidene prøvene

kan følge med indirekte identifiserende personopplysninger fra prøvetakingen, vil personvernregelverket komme til anvendelse. Det innebærer blant annet at personvernprinsippene må etterleves, herunder lovlighetsprinsippet, jf. personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a.

Departementet viser til at det er rettslig grunnlag for behandling av slike indirekte identifiserende personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 6. nr. 1 bokstav e og artikkel 9 nr. 2 bokstav i. Begge bestemmelsene forutsetter et supplerende rettsgrunnlag i nasjonal rett. Vi er enige i at foreslåtte § 10-2 vil gi slikt nasjonalt grunnlag.

Når personopplysninger skal overføres til tredjeland eller til internasjonale organisasjoner, slik foreslåtte § 10-2 andre ledd åpner for, må det i tillegg foreligge et gyldig overføringsgrunnlag etter personvernforordningen kapittel V. Departementet legger til grunn at personvernforordningen artikkel 49 nr. 1 bokstav d vil fungere som et overføringsgrunnlag.

Etter vår vurdering vil artikkel 49 nr. 1 bokstav d normalt ikke utgjøre et gyldig overføringsgrunnlag for overføringer etter foreslåtte § 10-2 første ledd, jf. § 10-2 andre ledd. Artikkel 49 er en unntaksbestemmelse, og unntakene er ment å ha et snevert virkeområde.

Personvernforordningen oppstiller i prinsippet to hovedmekanismer for overføring av personopplysninger til land utenfor EØS eller internasjonale organisasjoner:

- beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå etter artikkel 45, eller dersom en slik beslutning ikke foreligger,
- nødvendige garantier etter artikkel 46, forutsatt at den registrerte har håndhevnbare rettigheter og effektive rettsmidler.

Dersom ingen av disse mekanismene kan benyttes, åpner artikkel 49 for enkelte snevre unntak. Det europeiske personvernrådet (EDPB) har utarbeidet en veileder som understreker at unntakene ikke skal undergrave hovedreglene i artiklene 45 og 46¹.

Selv om artikkel 49 nr. 1 bokstav d ikke er begrenset til enkeltstående overføringer eller små datamengder, presiserer personvernrådet at:

«(...) this does not mean that data transfers on the basis of the important public interest derogation under Article 49 (1) (d) can take place on a large scale and in a systematic manner. Rather, the general principle needs to be respected according to which the derogations as set out in Article 49 shall not become “the rule” in practice, but need to be restricted to specific situations and each data exporter needs to ensure that the transfer meets the strict necessity test».

Det er den dataansvarlige som må foreta denne nødvendighetstesten av om overføringen faktisk er nødvendig for å forebygge og bekjempe utbredelsen av smittsomme sykdommer.

Personvernrådet gir også en tydelig anbefaling til at alle dataeksportører:

¹ [Guidelines 2/2018 on derogations of Article 49 under Regulation 2016/679 | European Data Protection Board](#)

«Where transfers are made in the usual course of business or practice, the EDPB strongly encourages all data exporters (in particular public bodies) to frame these by putting in place appropriate safeguards in accordance with Article 46 rather than relying on the derogation as per Article 49(1) (d)».

Vi mener det er svært uheldig at departementet viser dataansvarlige til unntakshjemmelen i artikkel 49 nr. 1 bokstav d som overføringsgrunnlag for deling av gensekvenser fra mikroorganismer med tilhørende personopplysninger. Det er de dataansvarliges som må sikre for at personvernprinsippene etterleves, herunder at det foreligger gyldig overføringsgrunnlag. De må derfor først vurdere andre overføringsgrunnlag, og i denne sammenheng vil særlig artikkel 46 være det mest relevante og robuste alternativet.

3.3. Til § 11-2 Begrensninger i adgangen til å fastsette forskrift med lovs innhold eller som fraviker gjeldende lovgivning

Departementet ber om synspunkter på om det bør lovfestes at derogasjonsforskrifter bare kan begrense rettigheter så langt dette er forenlig med Grunnloven og menneskerettsloven, eller om en slik presisering kan fremgå av forarbeidene.

Etter vår vurdering er det avgjørende at det tydelig fremkommer at Grunnloven og menneskerettighetene ikke kan settes til side gjennom forskrift og at trinnhøydeprinsippet fortsatt gjelder fullt ut. Om dette sikres gjennom lovtekst eller gjennom klare og uttømmende forarbeider er etter vårt syn mindre viktig. Dersom forarbeidene gir en tydelig og uomtvistelig presisering av rammene for forskriftskompetansen, kan dette være tilstrekkelig. Det viktige er å velge en reguleringsform som best ivaretar behovet for klarhet og forutsigbarhet.

4. Avsluttende merknader

Dersom noe er uklart, eller dere ønsker våre synspunkter utdypet, kan dere ta kontakt med Datatilsynet.

Med vennlig hilsen

Camilla Nervik
seksjonssjef

Hilde Cecilie Schultz
juridisk seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer

Kopi til: DIGITALISERINGS- OG FORVALTNINGSDEPARTEMENTET (DFD)